

**Sámi
allaskuvla**

Prográmmaplána

Sámi praktihkalaš pedagogalaš oahppu fidnofágii, 8.-13. ceškiide

60 oahppočuoggá

1. Prográmma namma

Sámegillii: Sámi praktihkalaš pedagogalaš oahppu fidnofágii, 8.-13. cehkiide

Dárogillii: Samisk praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag, trinn 8–13

Eaŋgalasgillii: Sámi practical-pedagogical education for vocational education and training (VET), grades 8-13

2. Oahppoprográmma viidodat

Oahpu viidodat lea 60 oahppočuoggá ja normerejuvvon oahppoáigi lea okta jahki (guokte lohkanbaji).

3. Sisabeassangáibádusat

• Ohccit fertejit deavdit ovttá čuovvovaš guovtti gáibádusain:

1. Fidnofágalaš alitoahppu ja bargovásáhus:

- Čadahan 3-jagáš relevánta profešuvdnafágalaš bachelorgráda, ja
- Unnimusat 2 jagi relevánta ollesáiggi fidnohárjehallan (bargovásáhus).

2. Fidnofágalaš joatkkaskuvllaoahppu, lassioahppu ja bargovásáhus:

- Fágareive, sváinnasreive dahje eará čadahuvvon 3-jagáš fidnofágaoahppu, ja
- Oppalaš lohkanbalašvuotta dahje reálagelbbolašvuotta, ja
- Unnimusat 2 jagi relevánta fidnoteorehtalaš oahppu mannel joatkkaskuvlla (fágaskuvla dahje alit oahppu allaskuvllas dahje universitehtas), ja
- Unnimusat 4 jagi relevánta ollesáiggi fidnohárjehallan (bargovásáhus).

• Buot ohccit fertejit duodaštit sámeielmáhtu. Sámeielmáhtu sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde:

- Norgga joatkkaskuvllas sámeigiella 1. dahje 2. giellan, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámeigiella vierrogiellan ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje odđáigásaš giellan (moderna språk 200–300 čuoggá) dahje vástideaddji sámeigeloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde, dahje
- sámeigiella lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin, dahje
- ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuotta man dási gelbbolašvuotta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

Sámi allaskuvla fállá praktihkalaš pedagogalaš oahpu daidda fidnofágalaš oahppoprográmmaide mat leat listejuvvon vuolábealde. Ohcci oahppo- ja bargoduogáš ferte leat relevánta välljejuvvon fidnofágalaš oahppoprográmmii:

- Huksen- ja ráhkadusteknikkka (Bygg- og anleggsteknikk)
- Elektro ja dihtorteknologiija (Elektro og datateknologi)

- Vuoktačuohppi, liedit, sisbiras ja eksponerendesign (Frisør, blomster, interiør og eksponeringsdesign)
- Giehtaduodji, design, buvttavuođideapmi ja duodji (Håndverk, design og produktutvikling og duodji)
- Dearvvašvuoda- ja bajásšaddanfága (Helse- og oppvekstfag)
- Informašuvdnateknologija ja mediabuvttadeapmi (Informasjonsteknologi og medieproduksjon)
- Luonddudoallu ja boazodoallu (Naturbruk og reindrift)
- Restauránta ja biebmofága (Restaurant- og matfag)
- Vuovdin, bálvleapmi ja mátkkoštanealáhus (Salg, service og reiseliv)
- Teknologija ja industriijafága (Teknologi- og industrifag)
- Musihkka, juoigan, dánsun ja drámá (Joik, musikk og scenekunst)

Reálagelbbolašvuohta: Ohccit geat eai deavdde oppalaš lohkelbbolašvuođagáibádusaid, sáhtát ohcat sisaváldima reálagelbbolašvuođain. Reálagelbbolašvuohta lea gelbbolašvuohta maid leat háhkan ovdamearkka dihte fidnohárjehallamis, bálkakeattes barggus, organisašuvdnadoaimmain, kurssain dahje eará oahppoduogážiis. Ohcci bargo – ja oahppoduogáš árvoštallojuvvo dan oahppofálaldaga gáibádusa ektui masa ohcá. Reálagelbbolašvuođa gáibádusat gávdnojit earret eará [Samordna optak siiddus](#).

Bargovásáhusa dokumentašuvdna: Bargovásáhus galgá dokumenterejuvvot duodaštusain bargoaddis. Duodaštusas galgá boahit ovdan álgín- ja heaitindáhton, virgesturrodat dahje ollislaš diibmolohku. Bargošiehtadusat, bálkaskovit dahje CV eai dohkkehuvvo duodaštussan. Lehčanas ealáhusdoalli barggus gáibiduvvo dokumentašuvdna Brønnøysund-registarar ja čilgehus fidnoaktivitehtas.

Fidnoteorehtalaš oahppu (yrketeoretisk utdanning) lea oahppu alit dásis go fágareive ja joatkkaskuvla, ovdamearkka dihte fágaskuvla dahje oahppočuoggát allaskuvllas dahje universitehtas. Fidnoteorehtalaš oahppu ferte leat relevánta ohcci fágareivii/ fidnofágaohppui.

Politiijaduodaštus: Dán ohppui gáibiduvvo politiijaduodaštus. Don buvttát politiijaduodaštusa maŋnel go leat ožžon oahpposajifálaldaga. Sámi allaskuvlla neahttasiiddus gávnnat eanet dieđuid dán birra.

4. Oahpahus- ja eksámengiella

Oahpahus- ja eksámengiella lea sámegiella. Muhtin logaldallamat ja oahpporesurssat sáhttet leat dárogillii dahje eaŋgalasgillii.

5. Oahppanjoksosat

Oahpu čađaheami maŋnel lea kandidáhtta olahan čuovvovaš oahppanjoksosiid:

Diehtu

Kandidáhtta

- dovdá pedagogalaš ja fidnodidákttaš perspektiivvaid fidnofága oahpahussii 8.-13. cehkiin, dás maiddá fidnofágalaš oahppanstrategiijaid ja heivehuvvon oahpahusa
- dovdá skuvlla árvovuodu, servodatmandáhta ja rolla, ja oahpahusa mearkkašumi sámi ja našunála oktavuodas
- dovdá bures oahppoplánaid ja relevánta lágaid ja láhkaásahusaid, ja earenoamážit sámi ohppiid vuoigatvuodaid, dás maiddá sámelága, mánáidkonvenšuvnna ja ILO-konvenšuvnna no. 169
- lea háhkan dieđu movt oahppit ohppet ja ovdánit iešguđetge sosiála, kultuvrralaš ja gielalaš konteavsttain, earenoamážit fidnofágaohppiid dárbbuid ja sámi identitehta ektui
- lea háhkan dieđu heivehuvvon oahpahusa, searvadahttima ja fidnofágalaš oahppanstrategiijaid birra
- lea háhkan dieđu oppalaš oahpahu-, árvvoštallan- ja bargovugiin mat ovddidit praktihkalaš, digitála og estehtalaš oahppanproseassaid vuodđuduvvon sámi máilmmiipmárdussii, ja mat váikkuhit dearvvašvuhtii, loaktimii ja oahppamii
- lea háhkan dieđu mánáid ja nuoraid váttuid birra váttis eallindilálašvuodaid hárrái, dás maiddá dáruiduhttima, veahkaválddalašvuoda, illasteami ja psykososiála hástalusaid birra, ja dovdá relevánta veahkkeásahusaid birra sámi ja našunála oktavuodain
- diehtá movt skuvlavuđot máhttu ja teoriijat sáhttet komplementeret sámegeiela, sámi kultuvrra ja máhtu, ja adnot resursan fidnofága oahpahasas.

Máhttu

Kandidáhtta

- máhtta plánet, čađahit, árvvoštallat ja reflekeret fidnofágalaš oahpahusa mii vuodđuduvvo sámegeillii, sámi árvvuide ja máhttoárbevieruide, ja maiddá fágalaš-, dieđalaš- ja vásáhusmáhttui.
- máhtta láchit dili oahppamii mánggabealat ja relevánta metodaiguin mat leat čadnon sámi konteavsttaide, ja máhtta heivehit oahpahusa ohppiid gielalaš, kultuvrralaš ja individuála eavttuide ja beroštumiide
- máhtta váikkuhit dorvvolaš ja fáttmasteaddji oahppanberrasii, ja doarjut ohppiid motivašuvnna, hálldašeami ja fidnofágalaš ovdáneami
- máhtta identifiseret veahkaválddi, marginaliserema dahje fuolahisvuoda mearkkaid, ja dan oktavuodas doaibmat lágaid, ámmátehtalaš njuolggadusaid ja sámi konteakstadieduid mielde
- máhtta addit máhcahagaid mat ovddidit oahppama ja vuoduštit árvvoštallamiid njuolggadusaid ja sámi pedagogalaš vugiid mielde
- máhtta ovtasbargat ohppiiguin, fuolaheddjiiguin, bargoguimmiiguin ja fágaidrasttildeaddji aktevrraiguin fága- ja bargoeallimis, doarjun dihte ohppiid oahppama ja ovdáneami

- máhtta geavahit digitála reaidduid ja mediaid main lea relevánsa fidnofágii, ee. goanstajierpmi (AI), heivvolaš ja profešunála vuogi mielde oahpahusas, árvvoštallamis ja fidnofágalaš ovdánahttinbarggus
- máhtta álggahit, plánet, čadahit ja dokumenteret fidnofágalaš ovdánahttinprošeavtta ovtta relevánta aktevrraiguin, man ulbmilin lea oahppan práksissuorggis
- máhtta fidnofága oahpahusas atnit eará gielaid bálddalagaid sámeگیلەin go dat lea ávkkálaš ovddidit fágalaš ipmárdusa, gulahallama ja fáttmasteami.

Oppalaš gelbbolašvuohta

Kandidáhtta

- čájeha ámmáhtalaš diđolašvuođa ja árvvusatná ja vuhtiiváldá ohppiid.
- máhtta hukset buriid oktavuodaid ohppiide, váhnemiidda ja váhnenfuolaheddjiide, ja ovtta bargat servodataktevrraiguin geat leat relevánttat oahpahussii ja skuvlii
- máhtta kritihkalaččat reflekeret fágalaš, ámmáhtalaš ja servodatlaš beliid birra mat gusket oahpahussii ja oahpaheadji rollii sámi ja našunála oktavuodas
- máhtta bargat iešheanaláččat ja joavkkus, ja leat mielde ovddideamen iežas ja skuvlla fágalaš práksisa
- máhtta identifiseret ja digaštallat hástalusaid ja vejolašvuođaid fidnofága oahpahusas sámi, digitála ja guoddevaš oahpahuskonteavsttas, ja váldit iniciatiivva čovdosiid hárrái mat leat vuodđuduvvon sámi máhttui ja árvvuoduide
- máhtta digaštallat sisdoalu ja hástalusaid oahpahuslágas, oahppoplánain ja eará stivrejeadji dokumeanttain iežas ámmáha ja pedagogalaš práksisa vuolggasajis.

6. Oahpu oppalaš sisdoallu

Dá lea joatkkaoahppu sidjiide geain lea sámeگیلەmáhttu ja relevánta fidnofága duogáš, ja háliidit oahpahangelbbolašvuođa 8.-13. cehkiin fága- ja fidnofágaoahpahusas.

Oahppu lea sajáiduvvan sihke pedagogalaš teoriijaide ja sámi pedagogalaš árbevrrui ja hukse ollislaš ja viiddiduvvon máhttoipmárdusa mii dohkkeha máhttovugiid girjáivuoda. Dat sisttisdoallá:

- sámi árbevirolaš máhtu ja árvvuid,
- dieđalaš ja fidnopedagogalaš máhtu,
- praktihkalaš ja bargohárjehallama ja bargoeallima vásáhusaid ja
- profešuvdnafágalaš digitála gelbbolašvuođa.

Dán bokte ovdánahttet studeanttat oahpaheadjegelbbolašvuođa mii lea vuodđuduvvon sámi árvvuide ja servodatipmárdussii, gelbbolašvuođa heivehit oahpahusa mánggagielat ja mánggakultuvrrat oahpahusdilálašvuhtii pedagogalaš árbevieru ja našunála rámmaid mielde. Biddjo earenoamáš deaddu čatnat oktii skuvlla ja bargoeallima fidnofágaoahpahusas.

Oahppu lea organiserejuvvon njealji váldooassái, mat leat lagabut čilgejuvvon sierra fágaplánain ja hárjehallanplánain:

- **Pedagogihkka (30 oahppočuoggá)**

Pedagogihkka oassi addá ipmárdusa skuvlla servodatdoibmii, fidnooahpaheaddji rollii ja ohppiid oahppanberrasii.

- **Fidnodidaktihkka (15 oahppočuoggá)**

Fidnodidaktihkka váldá vuolggasaji studeanta fidnofágaduogázis, ja lea vuodđuduvvon sámegeallii, kultuvrii ja máhttoipmárdussii oassin didáktalaš barggus.

- **Dutkan- ja ovdánahttinbargu (15 oahppočuoggá)**

Studeanttat galget čadáhut fágaidrasttildeaddji dutkan- ja ovdánahttinbarggu mas gieđahallat čuolmmaid mat leat relevánta sámi skuvlii ja oahpahussii, ja iežaset fidnofága suorggi oahpahussii.

- **Hárjehallan (60 beaivvi)**

Oahpus lea 60 beaivvi (12 vahku) bagadallon, molssolaš ja árvoštallojuvvon hárjehallan, ja hárjehallan juohkása guovtti lohkanbadjái. Hárjehallan galgá nannet studeanttaid oahpaheaddjeidentitehta ja profešuvdnagelbbolašvuoda sámegealla, kultuvrra ja servodatipmárdusa vuolggasajis. Hárjehallamis galgá leat progresašuvdna ja variašuvdna, ja das galgá leat lagas čanastat studeanta fága- ja ámmátduogázii.

Váldooassi hárjehallamis galgá čadahuvvot joatkkaskuvllas. Hárjehallan sáhtta sisttisoallat skuvla- ja ohppiidadopšuvnna, nannen dihte relašuvdnagelbbolašvuoda ja konteakstaádejumii. Unnimusat 10 beaivvi hárjehallan galgá čadahuvvot nuoraiddásis (8.–10. luohkái). Studeanta sáhtta oahpu oahpu hárjehallamis váldit omd. álbmotallaskuvllas, kulturskuvllas, gáiddusoahpahusas dahje oahpahusas mii lea čadnon sámi árbevirolaš ealáhusaide ja eará relevánta oahpahusarenaide, jus dat addá relevánta vásáhusa fágii ja ceahkkái. Studeanttat geat leat barggus skuvllas berrejit čadáhut unnimustá 50 % hárjehallamis eará skuvllas go iežaset bargosajis.

7. **Progáramma huksehus**

1. lohkanbadji	2. lohkanbadji
PPO-6500 Pedagogihkka, 30 oč	
PPO-6002 Fidnodidaktihkka, 15 oč	
PPO-6001 Dutkan- ja ovdánahttinbargu, 15 oč	
HÁR-6501 Hárjehallan 1, 30 beaivvi	HÁR-6502 Hárjehallan 2, 30 beaivvi

8. Oahpahan- ja oahppanvuogit

Oahppu lea ollesáiggeoahppu, mas leat deaivvadeamit ja neahttaoahpahas. Dábálaččat leat lohkanbajis golbma fysalaš deaivvadeami Sámi allaskuvllas, ja lassin vahkkosaš oahppanaktivitehtat neahta bokte. Oahpus lea geatnegahtton neahttaoahpahas, joavkobarggut ja studeantaaktiivvalaš oahppanvuogit, ja gáibiduvvo ahte studeanta oassálastá aktiivvalaččat buot oahppanarenain.

Oahppu huksejuvvo sámi oahppanárbevieruide, gos máhttu ovddiduvvo searvevuodas ja bargguid bokte mat leat čatnon duohta dilálašvuhtii. Oahpus geavahuvvojit digitála oahpporesurssat ja arenat mat dorjot ovttasdoaimmama, reflekšuvnna ja fágalaš ovdáneami. Oahppanvuogit leat earret eará prošeakta- ja čuolbmavuodut oahppan, seminárat, bagadallan.

Dábálaččat ii leat hárbhallanvahkuid oahpahas, ja studeanttat fertejit bidjat olu áiggi iešheanaláš bargui lassin lágiduvvon oahpahussii.

9. Árvvoštallanvuogit

Eksámenat lea vuodđuduvvon sámi máhttoipmárdussii ja galgá láchčit dili vai studeanta beassá čájehit iežas ollislaš gelbbolašvuoda oahpaheaddjerollas ja su návccaid ovttahttit sámi árbevirolaš máhtu, teoriija ja práksisa. Oahpu áigge studeanta árvvoštallojuvvo čálalaš ruovttueksámeniid, njálmálaš eksámena, dutkan- ja ovdánahttinbarggu ja hárbhallama vuodul. Eksámenat ja geatnegahttin barggut leat čilgejuvvon fágaplánain ja hárbhallanplánain.

Oassálastingáibádus:

Studeanta ferte oassálastit unnimusat 80 % neahttaoahpahas ja deaivvademiin. Hárbhallamiin lea oassálastingáibádus 100 %. Studeanta gii sáhtá duođaštít ahte lea jávkan geatnegahtton oahpahas ja hárbhallamis dohkálaš ákkaid geažil, sáhtá šiehtadusa bokte beassat buhttet jávkama.

Dohkálašvuodaárvvoštallan:

Oahpus galgá dahkot dohkálašvuodaárvvoštallan das ahte leat go studeanttas fágalaš, pedagogalaš ja persovnnalaš eavttut mat dárbbahuvvojit studeret ja doaibmat oahpaheaddjeámmáhis. Dohkálašvuoda galgá jotkkolaččat árvvoštallojuvvo olles oahpu áiggi ja boahká lassin eksámeniidda ja hárbhallamii. Studeanta ii sáhte oažžut oahppoduođaštusa jus ii leat árvvoštallojuvvon dohkálažžan ámmáhi.

Jus čuožžila vuodustuvvon dohkálašvuodaehpádus, de galgá earenoamáš dohkálašvuodaárvvoštallan čađahuvvot Universitehta- ja allaskuvlálága lánkaásahusa kap. 7 mielde. Dohkálašvuoda árvvoštallama áššit čuvvot Hálddašanlága njuolggadusaid áššemeannudeami ektui.

Hárjehallan:

Guovddáš oassi hárbhallamis lea hárbhallanvásáhusaid, oahppama ja ovdáneami reflekeret, ovdanbuktit ja árvvoštallat. Reflekeren lea lunddolaš ja čađagaska oassi hárbhallamis. Studeanta galgá iežas ovdáneami árvvoštallat, ja hárbhallanoahpaheaddji maid árvvoštallá studeanta hárbhallama. Fágabiras dohkkeha studeanta hárbhallamiid loahpalaččat.

10. Bargo- ja joatkkaoahppovejolašvuodát

Praktihkalaš pedagogalaš oahppu fidnofágii addá gelbbolašvuoda bargat fidnofágaoahpaheaddjin nuoraidceahkis vuodđoskuvllas, joatkkaskuvllas ja fitnodagain, kandidáhta fidnofágasuorggi siskkobeale.

11. Eará dieđut

Olgoriikalonohallan:

Oahppoprográmmas ii leat vejolašvuolta lonohallamii.

Kvalitehtasihkkarastin:

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii ja dasa makkár vejolašvuodát ja geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta. Studeanttain lea geatnegasvuolta searvat árvvoštallamiidda mat leat oassin kvalitehtasihkkarastinvuogádagas.